

**ENTREVISTA AMB
EL DR. MIQUEL SIGUAN**

MARIANA MIRAS MESTRES
Facultat de Psicologia
Universitat de Barcelona

¿Las aventuras no terminan nunca? Supongo que no. Alguien tiene que llevar adelante la historia.

(J.R.R. Tolkien, *El Señor de los Anillos*)

M.M. L'any 1983 es crea a la Universitat de Barcelona la Facultat de Psicologia, fruit d'un llarg procés del qual vostè és sens dubte un dels principals protagonistes. Remontant-nos en el temps, l'any 1962 vostè guanya la Càtedra de Psicologia de la Universitat de Barcelona, després de treballar una desena d'anys a Madrid, alguns dels quals com a professor de l'Escola de Psicologia d'aquella ciutat. Quins eren els seus projectes en tornar a Barcelona?

M.S. Quan vaig retornar a Barcelona, la meua ciutat natal, com a catedràtic la meua feina es limitava a impartir una assignatura de Psicologia general a la Secció de Filosofia i una altra a la Secció de Pedagogia. Naturalment jo tenia la idea que això no era suficient. Havia vist a Madrid l'interès que hi havia per la psicologia i sobretot per la psicologia aplicada. Ara bé, en aquell moment la idea d'una Llicenciatura en psicologia era absolutament utòpica.

Aprofitant l'interès per la psicologia, al cap d'un o dos anys vaig montar primer uns cursets que es deien Cursos Lliures de Psicologia. Jo ja anava amb la idea de montar una cosa similar a l'Escola de Madrid, una escola per postgraduats, que admetia gent que provenia de qualsevol Facultat i durant un parell d'anys els hi ofería una formació en part teòrica i en part pràctica. Vaig començar els cursets sense cap recolzament oficial. No donàvem cap títol i pràcticament no podíem pagar els professors. Fèiem els cursets a la Universitat aprofitant una cosa típica d'aquest país, on d'una banda no t'ofereixen mitjans per a fer res, però d'altra banda tampoc t'impedeixen fer el que et sembli.

Per a montar això calia veure quines eren les demandes i calia contactar amb la gent que es pogués fer càrrec de l'ensenyament. En aquell temps es podia comptar amb una major bona fe per ajudar. La gent no tenia l'obsessió de que quan donaven tres dies de classe ja els hi havies de donar un lloc fix. Aleshores vaig demanar ajuda a gent que han col·laborat des de llavors, alguns dels quals encara són a la Facultat.

Al cap de dos o tres anys ja em vaig atrevir a montar una Escola de Psicologia com la de Madrid, on intentava fer una mínima especialització en psicologia escolar, industrial i clínica.

M.M. L'Escola es va crear l'any 1966. Quin tipus de recolzament o ajuda va tenir?

M.S. L'únic recolzament que tenia l'Escola es que estava oficialment autoritzada i per tant donava un Diploma que signava el Rector de la Universitat. Ara, no varem rebre mai una pesseta.

M.M. No hi havia cap pressupost?

M.S. Sí, es pagava una petita matrícula, que es distribuïa entre els professors i prou. No teníem cap més despesa, perquè en aquell temps no hi havia problemes d'aules o tot just començaven. Vam viure rellogats, primer a

la Facultat de Dret, després a l'Escola d'Enginyers i finalment a l'Escola del Professorat de Sants.

El principal problema va ser trobar professors. Per posar un exemple, jo estava preocupat per trobar algú que pogués donar Estadística aplicada a la psicologia, cosa que sembla senzill. Doncs no era tan senzill. Em vaig dirigir en primer lloc al Departament d'Estadística de la Facultat de Ciències i vaig aconseguir durant un temps la col·laboració de l'Eduard Bonet, un home extraordinari però interessat sobretot per problemes teòrics. Vaig seguir buscant fins que em vaig enterar que a l'Escola d'Enginyers hi havia un catedràtic d'Estadística, el professor Torrens Ivern, que havia col·laborat amb l'Institut Psicotècnic abans de la guerra i era una autoritat internacional en el camp de l'anàlisi factorial. El Dr. Torrens no sols es va encarregar de la classe d'Estadística durant uns anys sino que va convèncer a dos dels seus alumnes per apuntar-se a l'Escola. Eran en Josep Maria Domènech i en Pere Batallé, que han continuat dedicant-se a la matèria des d'aleshores. Podria contar històries semblants en d'altres casos, però el que vull dir és que l'Escola de Psicologia va servir per orientar dedicacions a la psicologia, que van ser molt útils quan es va crear la Llicenciatura.

M.M. L'Escola de Psicologia oferia llavors les especialitats de Psicologia escolar i industrial, mentre que l'especialitat de Psicologia clínica s'impartia a la Facultat de Medicina. Durant aquests anys aquesta va ser una divisió molt discutida i criticada.

M.S. Aquest és un altre tema. En arribar a Barcelona jo tenia la impressió que calia fer moltes coses i que unes senzillament costarien esforç i temps, mentre que d'altres podien ser conflictives. Entre aquestes últimes hi havia certament la relació entre psicòlegs i metges, o més precisament psiquiatres. A Madrid, on jo havia conegut de prop el problema s'havia adoptat una solució. L'Escola tenia un primer any d'estudis comuns i un segon any d'especialització i de l'especialització en Psicologia clínica se n'encarregaven els professors del Departament de Psiquiatria de la Facultat de Medicina. A Barcelona aquesta solució no era possible, perquè la Facultat de Medicina ja havia organitzat un ensenyament de Psicologia clínica i no estava disposada a renunciar.

Finalment vaig arribar a un acord amb el Dr. Sarró, catedràtic de Psiquiatria, establint que la nostra Escola s'ocuparia de la Psicologia escolar i del treball, mentre que l'Escola de la Facultat de Medicina s'ocuparia de la Psicologia clínica, amb la condició que aquesta no acceptaria exclusivament metges com a alumnes, sino que també acceptaria gent que haguessin cursat el primer any de la nostra Escola. L'acord es va complir en molts pocs casos, però en teoria no es va trencar mai. Cal tenir en compte que en aquell temps la psicologia pràcticament no existia com a preparació universitària, ni com a professió socialment reconeguda. Intentar començar a desenvolupar-la enfrontant-se amb la Facultat de Medicina hauria estat una batalla perduda.

M.M. Un altre aspecte que va ser motiu de polèmica a la seva època és que l'Escola, que atorgava el títol de Diplomada en Psicologia, va funcionar aproximadament fins l'any 1976, quan ja feia un temps que hi havia una especialitat en Psicologia dins de la Llicenciatura en Filosofia. Per què es va

donar aquest solapament relativament prolongat entre les dues?

M.S. Es cert que això ha provocat discussions i ha produït complicacions, però entenc que la meua conducta en aquest cas ha estat l'única que lògicament podia seguir. Jo vaig montar l'Escola amb molts esforços i com es natural l'estimava. Ara bé, sempre vaig pensar i vaig dir que quan es pogues establir la Llicenciatura l'Escola hauria de transformar-se o desaparèixer. Per això quan varen acabar els estudis els primers llicenciats, l'Escola va tancar la inscripció d'alumnes. Es cert que va seguir funcionant durant dos anys, per atendre els alumnes que ja havien començat els seus estudis i als que no semblava just deixar al carrer. Aquests alumnes, que varen acabar quan ja havia sortit la primera promoció de llicenciats, han tingut tota una sèrie de problemes, per exemple no se'ls ha permès col·legiar-se, decisió que a mi em sembla equivocada. Jo diria que han pagat culpes alienes. De fet mentre que l'Escola de Barcelona va plegar, l'Escola de Madrid ha seguit funcionant, cada vegada amb menys justificació i prestigi, senzillament per donar un paper més. Això no ho vaig voler fer. L'Escola de Barcelona va complir un servei durant un temps i va desaparèixer quan aquest servei ja no era necessari.

M.M. L'especialitat en psicologia dins la Llicenciatura en Filosofia i Lletres data de l'any 1968. Una mica abans es va crear el primer Departament de Psicologia, del qual vostè n'era director. Són records d'un parell de despatxos destartats, alts de sostre, compartits, on confraternitzaven cervells en formol, taquistoscòpis, la revista Convivium i la taula plena de papers del Dr. Siguan. Com recorda vostè aquells moments?

M.S. Certament la Universitat ha canviat molt des d'aleshores. Aquell era un temps en que la majoria de les Facultats estaven encara a l'edifici de la plaça Universitat i això tenia aventatges i inconvenients. La manca d'espai era angoixosa. El professor nou que arribava, com em va passar a mi, tenia que lluitar per arribar a conseguir que li fessin un envà, un "altillo" que en deien, per poder tenir un despatx propi. D'altra banda els contactes eren més fàcils i la disposició per col·laborar més gran. Sempre vaig trobar algun alumne disposat a fer de secretari o secretària, dedicant-hi unes hores al dia i sense esperar cobrar res.

Això vol dir que igual com estava convençut que la psicologia havia de créixer i que algun dia seria una llicenciatura independent també sabia que disposaria de molts pocs mitjans. Sabia també que per molts esforços que fes per establir una llicenciatura a Barcelona no aconseguiria res si abans no ho aconseguien a Madrid. Es tractava senzillament de estar amatent i aprofitar l'ocasió quan passés. Era conscient que s'havia de fer així, encara que sigui una mala manera de fer les coses.

L'ordre que autoritzava la Facultat de Filosofia de Madrid a establir una especialització en psicologia dins de la carrera de Filosofia i Lletres (dos cursos comuns i tres d'especialització) es va publicar, si no recordo malament, a finals d'agost. A correuita vaig convèncer el Degà i el Rector que demanessin al Ministeri l'extensió de l'ordre a Barcelona. Hi hagué sort i abans d'acabar el mes de setembre, quan el plaç de matrícula estava ja acabant-se, vàrem obrir la matrícula per la nova llicenciatura. Si haguéssim

estat en un país seriós hauríem preferit passar un any preparant-la, però coneixent la realitat on estavem podia ser molt bé que al cap d'un any tot estigués exactament igual i qui sap si pitjor, de manera que calia córrer el risc. Vàrem obrir la matrícula sense mitjans, ni pla d'estudis, ni professors, ni res. Ja havia començat la matrícula ordinària i un cert nombre de persones que s'havien matriculat en un altre Secció es varen canviar a Psicologia. I així vam començar.

Com en fer la distribució d'aules no s'havia tingut en compte Psicologia, no teníem aules per donar classes i les vàrem començar en uns locals del Consell Superior d'Investigació Científica al carrer d'Egipciaques. L'any següent ja poguérem retornar a la plaça de la Universitat i la instauració del Pla Maluquer ens va permetre augmentar el nombre d'assignatures, fins i tot als dos anys d'estudis comuns.

D'aquells anys, a part que començar una cosa sempre fa il·lusió i hi ha una impressió una mica primaverat, el record més clar que tinc és el d'un creixement accelerat, gairebé vertiginós. Creixia el nombre d'alumnes i al cap d'un parell d'anys d'haver començat, la Secció de Psicologia ja era la més nombrosa de totes les de la Facultat. Creixien les instal·lacions i malgrat totes les limitacions d'espai es va crear un primer laboratori de Psicofisiologia i es van comprar els primers aparells i les primeres màquines de calcular, que encara eren mecàniques. Molt aviat vàrem tenir problemes d'espai i ens vàrem traslladar a la Diagonal, ocupant una part de l'edifici de l'Escola d'Estudis Empresarials. Però el problema principal, com ja he comentat parlant de l'Escola, era trobar professorat. Això no era gens fàcil i certament no sempre el vaig trobar, ni vaig ser afortunat.

M.M. A grans trets, les persones que van començar a donar classe a l'especialitat de Psicologia, d'on provenien i quina era la seva formació?

M.S. En una llicenciatura de Psicologia cal ensenyar coses molt diverses i per tant les procedències també eren molt diverses. Alguns ja eren a la Facultat i concretament a la Secció de Pedagogia com el Dr. Aragó, encarregat de la Psicologia evolutiva des del primer any, o el malaguanyat Dr. Moragas. De la Secció de Filosofia en canvi no vàrem incorporar ningú, encara que el Dr. Gomà, que sap molta psicologia i ha estat sempre un professor extraordinari, va ser un dels puntals de l'Escola de Psicologia. Per l'àrea de Psicofisiologia em vaig posar en contacte amb el Dr. Montserrat, un home que ha estat menys reconegut del que mereixia i que impulsava un grup que volia fer Psiquiatria experimental. Ell em va proposar al Dr. Ballús, que des del començament es va convertir en una peça important de la nova llicenciatura. Vaig intentar incorporar també al Dr. Toro, qui va preferir acceptar una oferta de la Universitat Autònoma. Amb els biòlegs vaig tenir menys èxit, malgrat que jo des del començament volia establir un ensenyament d'Etologia, desitg que només he pogut satisfer molts anys després amb la incorporació del Dr. Sabater Pi. Evidentment hi havia camps on era difícil trobar professors. En un primer moment, qui podia donar Psicologia experimental o, senzillament, qui podia donar Psicologia general?

M.M. La donava vostè, no?

M.S. Els primers anys si, però teníem tants alumnes que calia fer dife-

rents grups. Ben aviat es va incorporar la Montserrat Kirchner i també en Càndid Genovard, que era professor de Filosofia d'Institut i que després va passar a la Universitat Autònoma. Una altra preocupació era la Psicologia social i en aquest cas vaig comptar des del primer moment amb la col·laboració d'en Frederic Munné, que ja donava classe a la Facultat de Dret. Per donar els primers cursos d'Història de la Psicologia, un tema totalment inèdit a casa nostra, vaig convèncer l'Antonio Caparrós que aleshores preparava el seu doctorat amb mi. Però hi havia assignatures, com la Psicologia experimental, on l'únic que es podia fer era esperar que els que aleshores eren alumnes acabessin dedicant-se intensament. Aquesta era la meva esperança i de fet ja des dels primers anys hi hagué alumnes que passaren directament d'alumnes a ensenyants.

M.M. Eren alumnes de l'Escola de Psicologia?

M.S. No necessàriament. En Jaume Arnau va ser alumne meu a Filosofia i després ajudant, abans d'ensenyar Psicologia experimental. En Paco Muñoz era alumne meu a Pedagogia. Jo creia que es faria càrrec de Psicologia experimental, com de fet va fer durant un temps, però finalment es va establir a Paris. En Melchor Mateu, també de Pedagogia, es va dedicar a la Psicologia industrial.

M.M. Gent molt diversa, no?

M.S. Totalment diversa. De Pedagogia procedien també la Montserrat Freixa, que ara està a Estadística encara que en realitat no era el que ella volia fer, la M^a Antonia Sangenís, que durant molt temps va portar l'Anuari de Psicologia, i la Carme Triadó, que després va fer la llicenciatura en Psicologia. Altres, com la Genoveva Sastre i la Montserrat Moreno, després d'haver acabat Pedagogia van anar a Paris. Més tard en Cèsar Coll i tu mateixa, una vegada llicenciats en Psicologia vareu anar a Ginebra, incorporant-vos després a la Secció.

M.M. Recorda quins eren els principals nuclis de treball en aquests primers anys?

M.S. Bé, respecte a aquest tema potser el més important es que jo tenia la idea que no podíem fer Psicologia pura. Creia que havíem de fer una psicologia científica però que tingués certa aplicació, perquè la gent s'havia de guanyar la vida. Donat això, jo pensava que centrar-se en els aspectes clínics era entrar en conflicte amb els metges, cosa que com he dit no em semblava sensata. D'altra banda, no veia que en aquell moment la Psicologia industrial tingués un gran camí. Llavors treballar en aquest camp era estar al servei del capital i l'alumnat no en volia saber res.

M.M. A l'any 68 no estava gaire ben vist.

M.S. No estava gens ben vist! Deduït doncs tot això, i en part també per afició meva, vaig pensar que el millor era fer una Psicologia infantil o evolutiva enfocada cap a una aplicació pedagògica.

D'altra banda, creia que si havíem de fer alguna cosa no ens ho podíem inventar pas. La nostra tradició era molt pobre i per tant calia posar-se en contacte amb l'estranger. Això ho vaig tenir clar des del primer moment. Vaig anar a Paris i em vaig posar en contacte amb Zazzo, Oleron i Fraisse i el mateix vaig fer a Ginebra amb Piaget, Inhelder i Sinclair. Després, com ja he

dit, hi va haver una certa relació.

Cal afegir que l'època que estem parlant coincideix amb el maig del 68, amb el començament de la revolta universitària, de manera que jo d'una banda havia de pensar en el futur de la gent, però a la vegada també havia de respondre a la situació. Respondre a la situació volia dir aprendre a enfrontar-se amb assemblees, aprenentatge que jo vaig fer però que no era gens fàcil.

Jo recordo la primera gran assemblea de Psicologia, en una època en que estava rigurosament prohibit i teníem la policia cada matí a la Facultat. A mi no em semblava malament que es fessin i com a solució intermitja vàrem convocar l'assemblea a les 8 del matí. Ja llavors tots els alumnes de Psicologia no cabien en una aula. Vaig anar disposat a ser el més demòcrata possible, però no em van deixar gaire perquè quan vaig entrar una alumna ja havia escrit a la pissarra l'ordre del dia i un altre dirigia l'assemblea. Vaig fer el que vaig poder i almenys vaig agafar una mica la direcció i el torn de paraules. Va ser un matí llarguíssim, encara que la idea era que acabéssim a les 10. Vaig haver d'escoltar totes les coses que es puguin imaginar sobre el malament que ho fèiem i sobre la revolució imminent. Aviat vaig localitzar qui eren els qui portaven l'assemblea que, com és lògic, estaven estratègicament seguts i s'anaven passant la paraula. Vaig adonar-me què pensava cada un, quines eren les concommitàncies i també els aspectes en que no estaven d'acord. I així, tot ingènuament, vaig anar procurant fer notar les diferències.

Aquell dia vaig aprendre una cosa fonamental i és que l'essencial és tenir paciència i aguantar. Al final guanya el qui aguanta més, perquè arriba una hora que ja és tard, tothom té gana i la gent comença a marxar. Llavors quan ja tothom està cansat es proposa fer una comissió o tornar-ho a estudiar un altre dia i ja està. Pel contrari, si pretens enfrontar-te, llavors no hi ha solució. Bé, això ho explico d'una manera divertida, però no ho era gens, perquè a més calia barallar-se amb el Rectorat, fer grups i comissions i no deixar-te portar pels uns i pels altres. Intentar no trencar, aguantar-se, era una mica difícil.

M.M. L'any 69, en mig d'aquesta situació interessant però un tant caòtica, vostè es fa responsable de la direcció de l'ICE de la Universitat de Barcelona. Quins són els motius que el porten a prendre aquesta decisió?

M.S. Primer, és evident que jo sempre he tingut tendència a ficar-me en tots els embolics. Segon jo tenia la impressió que a l'ICE es podien fer coses, però que depenia de la persona que ho agafés. A mi em preocupava que caigués en mans de gent que ho convertissin en quelcom purament burocràtic i és clar, l'única manera que tenia de estar-hi d'acord era fent-ho jo.

M.M. Vostè ho veia com una tasca relacionada amb la especialitat de Psicologia?

M.S. Mira, el meu pare era mestre i a més tenia una Acadèmia. Quan jo tenia 17 anys ja hi ensenyava ortografia i càlcul mercantil. A la Universitat el Dr. Xirau, en saber que volia estudiar Filosofia, em va explicar que el destí normal de un llicenciat en filosofia era ser professor d'Institut. Quan va venir la guerra vaig estar al front a primera línia, però vaig acabar ensenyant a llegir i a escriure a les trinxeres. Abans de ser Catedràtic d'Universitat, vaig ser

Catedràtic d'Institut a Santander. Si jo he fet alguna cosa a la meua vida és això, ensenyar.

L'Institut de Ciències de l'Educació es va crear al mateix temps que es promulgava la Llei General d'Educació per millorar l'ensenyament i, encara que jo no em feia gaires il·lusions sobre les intencions del Ministeri, em donava compte de les possibilitats dels ICEs. Quan el Rector Estapé em va proposar fer-me càrrec de la direcció vaig acceptar i encara hi continuo.

Crec que no he dedicat menys esforços a l'ICE que a la promoció de la psicologia. Ara bé, els resultats són difícilment comparables. En el camp de la psicologia tot estava per fer i per tant el que jo pugui haver fet, poc o molt, necessàriament s'havia de notar. En canvi, el camp de l'educació estava ja ocupat i no era fàcil fer-se un lloc, però penso que el que ha fet l'ICE al llarg d'aquests anys representa una aportació important a la renovació educativa a casa nostra. Quinze anys després de haver nascut, l'ICE té més empena i més il·lússió que el dia que va començar, cosa que és molt poc freqüent en un organisme burocràtic.

M.M. L'any 1969 també va posar en marxa l'Anuari de Psicologia. Quina idea hi havia darrera d'aquesta publicació?

M.S. De fet està relacionat amb la meua preocupació per la gent que havia d'ensenyar. No és que m'ho imaginés molt clarament, però entenia que tot no es podia reduir a donar classes. Llevors vaig pensar, i aquesta és la veritable rao, que editant una revista que sortís cada quatre mesos forçava moralment a la gent per a que publicqués i per tant que investigués.

M.M. Quina importància creu que ha tingut i té la revista en la història de la Facultat?

M.S. Mira, no ha estat tan bonic com jo hagués volgut, perquè no n'hi ha prou amb fer una revista per que sorgeixi una investigació consistent. Ara, si ho compares amb les revistes que surten de les Universitats, l'Anuari és segons el meu parer la millor. És la més antiga i s'ha aguantat, la qual cosa és un miracle perquè, com l'Escola de Psicologia, no ha tingut mai pressupost, ni una estructura clara. Són aquelles coses que vistes des de l'estranger no s'entenen...

M.M. Vostè ha dit recentment que l'Anuari de Psicologia és una de les coses que més il·lússió li fa que continuï.

M.S. És veritat que la continuïtat de una revista és molt important. La Revista de Psicologia i Pedagogia que apareixia a Barcelona abans de la guerra, dirigida per Xirau i Mira, va publicar 14 números i nosaltres ja anem pel 33 i espero que en surtin molts més. Però el que és important, i difícil, és mantenir la qualitat i crec que l'Anuari des del seu començament ha seguit una línia ascendent i considero que els darrers números són francament bons.

M.M. El Departament de Psicologia del que estàvem parlant creix molt a partir d'aquest moment.

M.S. Jo diria que creix massa. Hi van haver anys en els quals el creixement era angoixós i s'havia de contractar professors sense conèixer-los. Començava el curs i de cop et deien que havien augmentat sis grups, que es necessitaven sis professors i a més es necessitaven per demà. Tenies la impressió que estaves fent coses que després no podries rectificar.

M.M. Tot i amb aquesta sensació de precarietat, durant la dècada dels 70, es té la impressió que s'estaven marcant unes determinades línies que prefiguren la Facultat actual.

M.S. Mira, jo no em veig amb cor de dir quins eren els propòsits que hi havia perquè, com acabo de dir, la impressió era d'estar desbordat pels aconteixements i pel creixement exagerat. Jo ja no podia triar la gent, perquè ja erem molts i per tant uns portaven els altres. Les àrees van créixer pel seu compte i seria absurd que jo digués que vaig pensar en la gent que ara hi són. D'altra banda el gran nombre d'alumnes condicionava el tipus de coses que els hi podies oferir. A més els alumnes tenien una gran preocupació i preferència per la Psicologia clínica.

M.M. Això és una mica contradictori amb el que comentàvem abans.

M.S. Es veritat, però això jo no ho vaig impulsar. Ho va generar la mateixa dinàmica de l'alumnat. De fet totes les energies s'havien d'utilitzar en organitzar les classes. Entre això i la revolució continuada, pensar que a més podies organitzar o potenciar una mica de recerca certament era difícil.

M.M. Entrant ja en la història més recent, a finals dels 70 es constitueix la Secció de Psicologia dins la Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació, amb quatre Departaments inicials. A partir de 1983 la Secció esdevé la nova Facultat de Psicologia. Com valora vostè l'evolució d'aquests últims anys?

M.S. El primer que cal dir és que els anys mai s'assemblen. El clima d'ara és sensiblement diferent al que hi havia en un començament. La Facultat ja s'ha estabilitzat una mica, hi ha diferents grups i alguns d'ells treballen, es noten o tenen més èxit. Des del meu punt de vista el paper primordial que jo tenia al començament he deixat de tenir-lo a consciència, perquè no crec que sigui possible dirigir una Facultat anys i anys. La Facultat des de fa un temps és el resultat d'una dinàmica interna, en que jo faig poc més o poc menys que mirar-m'ho i contemplar-ho.

M.M. I com la veu?

M.S. Vist globalment la Facultat, que fa uns anys era una criatura, ha conseguit un cert equilibri. La professió existeix, té una certa acceptació social, hi ha un Col·legi. Als alumnes que surten els hi costa molt trobar feina, però també els hi passa als que surten d'altres Facultats. El pla d'estudis no té massa a veure amb el que després és la professió, però té bastant a veure amb el problema de les pràctiques. De cara al futur el problema de fons és, com a professió aplicada, que la psicologia pot prendre orientacions diverses. Les més clares son la pedagògica i la industrial. El problema és que, com a professions, entren en contacte amb tipus de formacions molt diverses. La clínica s'acosta o s'enfronta a Medicina, la pedagògica amb Ciències de l'Educació. Això es una tensió latent.

M.M. Que amb els nous Estatuts de la Universitat de Barcelona es posa de relleu.

M.S. Que els Estatuts posen de relleu, perquè en obligar a triar es crea una situació molt més tensa.

M.M. En aquest sentit, què pensa del futur de la Facultat en el marc dels nous Estatuts?

M.S. En relació al problema de les Divisions, hi havia casos en que esta-

va plenament justificat. Que les Facultats de Ciències s'uneixin en una Divisió de Ciències de fet es tornar a l'antiga Facultat de Ciències. El mateix es pot dir de les de Lletres o de les Facultats de Dret i Econòmiques. Amb un criteri totalment diferent també entenc la proposta per les instal·lacions de Tarragona i Lleida. Ara, a Psicologia aquesta organització li és estranya. Tan tensional era la solució d'anar amb Medicina, Farmàcia i Infermeria, com la solució d'anar amb Pedagogia i l'Escola d'EGB.

Quan es va dividir la Facultat de Lletres la meua idea era anar amb Pedagogia, que és com està organitzat a molts llocs (Suïssa, Portugal, Bèlgica...). El meu argument era un argument que pot semblar pintoresc, però que des del punt de vista administratiu trobo que és perfecte. A la Facultat de Filosofia hi havia Seccions que formaven professors d'ensenyament mitjà i hi havia Seccions que no ho feien. Aquestes eren Psicologia i Pedagogia. Jo continuo creient que era la bona solució. Ara, aviat vaig veure que això no duia enlloc, perquè només es podia fer posant-se d'acord amb Pedagogia. Vaig anar a Madrid, perquè en aquest país les coses si es fan es fan a Madrid, i vaig parlar amb en García Hoz, però no vàrem arribar a un acord.

Ara, si em preguntes pel futur, jo he sostingut sempre que s'ha de mantenir la Llicenciatura en Psicologia com una llicenciatura global, perquè és una professió jove i si se la fragmenta perd la seva força. Aquest ha estat l'èxit dels metges. Han mantingut una titulació única, que és en part la base de la seva força. Jo sostinc aquest punt de vista, encara que entenc que les coses tenen la seva pròpia dinàmica.

M.M. La Facultat actual en què s'assembla a la que vostè imaginava?

M.S. Jo no la imaginava en detall. Tinc l'aventatge que soc terriblement realista i mai no he somniat en utopies. Certament no s'assembla amb el que eren les Facultats quan jo era jove. Llavors érem quatre gats i ens coneixíem tots. El mestratge, la relació amb el professor, era molt diferent. Era un temps en que no diré que la gent fóssim més idealistes, però teníem menys ocasions de ser descaradament materialistes. Hi havia menys possibilitats de fer negocis o de competir per l'èxit. Ara bé, aquestes comparacions entre el present i el passat no son gaire útils. Es tracta de pensar en el futur i el futur és sempre molt imprevisible. Podia imaginar jo el que faria al cap de 20 anys? Podia imaginar jo el que seria la política d'aquest país al cap de 20 anys?

M.M. Tot aquest procés que acabem de comentar ha estat impulsat per una persona amb una formació filosòfica i humanística. En una autobiografia recent trobem pistes de com va arribar a la psicologia. Però, per què va arribar a la psicologia, Dr. Siguan?

M.S. Jo crec que el com es també el perquè. A més a més tampoc és clar que un sigui transparent per a un mateix (riu).

M.M. Però, encara que sigui vagament, quines idees té?

M.S. Bé, és evident que jo tinc una clara afició a entendre el comportament. Quan jo era jove un amic meu, admirat de com m'havia comportat alguna vegada, em va dir que jo era el cas límit de persona que davant un aconteixement substituïa l'acció per la comprensió. Els altres quan passava alguna cosa el que feien era reaccionar i jo el que feia era intentar entendre-

la. Certament aquesta és una de les meves característiques, encara que no vol dir que m'hagui quedat en una torre de marfil. Per exemple, quan vaig fer la guerra anava per allà d'observador, d'observador en primera fila i en mig de les bofetades, però al mateix temps intentant entendre el que passava. Hi ha doncs un cert tipus de curiositat, un estil de pensar... Ara, això tant es podria aplicar a la psicologia com a la sociologia.

M.M. I a la filosofia?

M.S. Evidentment, primer vaig començar per la filosofia. Era el més general que es podia fer i em feia il·lusió. Ara, probablement era prou crític per adonar-me'n que jo podia tenir informació i curiositat per això, però jo no era un creador. No tenia la passió per crear un sistema i més aviat era escèptic sobre qualsevol explicació molt general.

M.M. En tot cas, el camí cap a la psicologia es un camí relativament llarg. En l'any 1951 vostè presenta la Tesi doctoral sobre "El tema del amor en los místicos del siglo XII", després d'haver passat un any a Anglaterra on amplia els seus coneixements en psicologia, concretament en psicologia del treball. Com compaginava la mística del segle XII i la psicologia del treball?

M.S. En realitat hi ha una successió. Jo vaig començar la Tesi sobre la mística del segle XII abans de decantar-me cap a la psicologia. En vaig interessar en el tema a fons, però a la vegada va ser la constatació que no era allò el que m'interessava per tota la vida. D'altra banda, si no estàs ficat en un ambient que t'ajudi i et presioni, fer la Tesi es lent. Jo en aquell temps era Catedràtic d'Institut a Santander i la meva Tesi no importava ningú. Tenia preses totes les notes, però estava ben encallada. Quan vaig deixar l'Institut va ser quan vaig decidir que la havia d'acabar.

M.M. Després d'aquest període, i coincidint amb els seus anys a Madrid, es centra preferentment en la psicologia, encara que vostè diu sovint que sent nostàlgia del camí o camins que ha deixat.

M.S. I de tantes coses! La meva afició a la Edat Mitja, al segle XII i a l'ordre del Císter continua existint. De pensament medieval encara en sé molt, més que la major part de...

M.M. Més que la major part de psicòlegs.

M.S. (riu) Tornant enrera, jo vaig anar a Anglaterra per a estudiar psicologia. El que jo havia vist fins aquell moment era només psicotècnia. Allà a Santander vaig fer alguna cosa en aquest camp. D'altra banda, havia llegit coses de Psicologia social i m'agradava. A Anglaterra vaig descobrir moltes coses, encara que a classe hi anava poc. Però un bon dia una professora ens va explicar una nova manera de fer Psicologia industrial. En aquell temps la Psicologia industrial era una psicologia de les aptituds, de la selecció i de la relació de l'home amb la màquina. La novetat provenia dels Estats Units, d'un autor que es deia Elton Mayo. Mayo havia fet uns cèlebres experiments, on la psicologia del treball es convertia en psicologia del grup, de la relació entre els grups i del control dels uns sobre els altres, es a dir una psicologia social del treball. Jo ho vaig trobar molt interessant i crec que puc dir que vaig ser qui va introduir a Espanya aquesta manera d'entendre la psicologia del treball. En vaig arribar a saber molt dels problemes interns de la organització de la producció, del que se'n deia la racionalització del treball i el

treball en cadena, i de l'estructura de les empreses.

Com que no em sé quedar parat, aviat vaig dedicar-me a altres temes. D'una banda em va semblar que la majoria dels problemes que es troben en els nivells inferiors provenen de les actituds i conflictes dels nivells superiors i això em va portar a interessar-me pels problemes de la direcció, que em semblen apassionants. Una empresa vista per dins és sempre una novel·la, o millor dit un serial. Al mateix temps m'adonava que els problemes dels treballadors d'una fàbrica determinada no eren més que aspectes de desequilibris socials més amples. En el temps del que estic parlant, el desequilibri social més aparatós era la immigració interior, l'arribada tumultuosa a les grans ciutats, sobretot Madrid i Barcelona, d'una massa de població agrària.

Em vaig posar a estudiar la immigració interior a Madrid i vaig entrevisitar llargament un centenar de famílies, una bona part d'elles al Pozo del Tío Raimundo on acabava d'instal·lar-se el Padre Llanos. Això em va portar a interessar-me pels problemes del camp d'on venien els immigrants. Primer vaig passar una temporada estudiant el camp de Castella i després el d'Andalusia. Aleshores quan parlaves dels problemes del camp la paraula màgica era latifundi. El latifundi era la causa de tots els mals i mentre no es desfessin no hi havia res a fer. Jo no sabia gran cosa sobre sociologia agrària, però tenia sentit comú, sabia fer comptes i els vaig començar a fer. Eren uns comptes de la misèria, però al final sortien. Si en un poble de 3.000 habitants hi havia 6.000 hectàrees cultivades, repartint-les tocaven a 2 hectàrees per persona o 10 hectàrees per família i amb el que donen 10 hectàrees, i més si són d'olivera, no viu ni de lluny una família. Tingues en compte a més que l'olivera sols dona feina un o màxim dos mesos a l'any, o sigui que repartir la terra de secà no era solució si al mateix temps no s'augmentava la producció, per exemple regant, i això suposava una forta inversió. D'altra banda, si malgrat tot els 3.000 habitants no s'havien mort es que d'alguna manera arribaven a menjar. Si sumaves els jornals de la recollida de l'oliva, el que donaven els petits hortets familiars i el que pagava la Seguretat Social, que ja començava a funcionar, els comptes encara no sortien. Calia afegir el que enviaven els emigrats i així s'entenia també que per la gent jove l'emigració fos l'única esperança. Mal que bé, a Madrid o a Barcelona, i no cal dir a França i a Alemanya, els emigrats arribaven a menjar calent cada dia i alguns encara enviaven diners a la família. L'esperança de l'emigració havia substituït l'esperança revolucionària. Dir això em semblava senzillament la veu del sentit comú, però la veritat es que dir-ho era tan poc popular a l'esquerra com a la dreta.

Tot això ho vaig deixar en arribar a Barcelona per una doble raó. Primer perquè, com he dit abans, els interessos de la gent llavors no anaven per aquí. En segon lloc, perquè fent psicologia social en aquell moment et trobaves amb moltes implicacions polítiques. Si d'alguna cosa he estat gelós en la meua vida ha estat de mantenir la independència. Si fas ciència amb certes implicacions polítiques el que la gent demana és que prenguis partit i això a mi no m'agrada. Ara, d'altra banda, també tinc la santa virtut d'interessar-me en temes actuals i no he escarmentat. Quan recentment m'he ocupat de problemes lingüístics també m'he trobat sovint segut entre dues cadires i

mirat amb recel des de una banda i altra.

M.M. Finalment vostè ha acabat dedicant-se a la psicologia. En aquest camp, quins són els canvis més importants que ha pogut apreciar al llarg d'aquests anys?

M.S. En certa forma hi ha uns canvis que es van produir fa 40 anys i que no s'han modificat. Certament, jo vaig formar-me en una psicologia estretament relacionada amb la filosofia, molt global i, diguem, molt europea. Ja s'estava començant a donar un canvi, que va quedar clar després de la guerra. La psicologia, per bé o per mal, era una disciplina totalment autònoma de la filosofia, amb una escassa preocupació teòrica, amb certes escissions internes i amb uns components molt forts d'una banda experimentals i d'altra aplicats. Al mateix temps el centre s'havia traslladat als Estats Units. Això estava clar quan jo començava a treballar al Departament de Psicologia del *Consejo Superior de Investigaciones Científicas* a Madrid i penso que això continua essent veritat en aquests moments. Ara, quant a canvis a l'interior d'aquest marc, jo diria que el canvi important ha estat el pas del conductisme al cognitivisme. Quan jo vaig començar, el conductisme apareix com el model que es correspon amb el que podria ser una psicologia com a ciència natural. Això ha estat indiscutit durant bastant de temps. En aquest moment hi ha un canvi que es refereix no tant sols a la temàtica, sino fins i tot a la metodologia. No es que tingui massa clar el que s'anomena el nou paradigma, però jo diria que aquest és el canvi més important.

M.M. En alguns escrits recents vostè parla d'aquest canvi, en el que hi havia dipositat certes esperances, afirmant que l'ha decebut i afegint que creu que és necessari continuar esperant. Esperant què?

M.S. Probablement la meua decepció és absolutament personal, perquè continuo pensant en una psicologia que potser és utòpica. Jo diria que el conductisme era fidel a la imatge d'una ciència natural, entenent per això una explicació mecanicista, causal i determinista, basada en una metodologia de les ciències naturals. Això significava renunciar a la consciència com a font de dades. Renunciar a la consciència, renunciar a tot el que no sigui directament observable, volia dir renunciar a coses de les que ens semblen més típiques del comportament humà, volia dir concentrar-se en els nivells més baixos de l'activitat. Aquesta manera d'entendre la psicologia no fa per mi. Al segle passat, i això em va causar impressió ja de jove, Compte elimina la psicologia quan elabora la doctrina de la ciència positiva. Tot el que fa l'home s'explica des de la fisiologia o des de la sociologia. En el segle XIX es considera que el que és científic és explicar l'home desde la fisiologia i la consciència es considera com un epifenòmen. A mi em sembla que voler explicar l'home desfent el complex en elements més simples, és renunciar a explicar-lo.

Com es pot elaborar una explicació que sigui senzilla, però que no caigui en això? Suposo que el camí ha de ser trobar el punt d'inserció entre la biologia i la sociologia, almenys això és el que han intentat fer la gent per la que jo sento simpatia, Vygotski i Wallon. Però no veig que aquest tipus de problemes bàsics interessin als partidaris del nou paradigma, que cauen en

una metàfora computacional, o bé en una espècie d'innatisme conceptual insostenible en ple segle XX.

Quan jo vaig començar hi havia una sèrie de models, el model psicomètric, la Gestalt, la psicoanàlisi, la psicologia genètica de Piaget, entre d'altres. Com es fa per triar entre aquests models? Cada un d'ells té per sobre una certa imatge de l'home, de la naturalesa de l'home. Sembla que l'única solució sigui que la psicologia tingui una certa filosofia de l'home sobre la qual lligar les diferents interpretacions. Això és clar, per exemple, en el cas de la Psicologia social. L'home està sempre relacionat amb els altres, no hi ha psicologia que no sigui social. El que passa és que tu pots explicar-ho des de l'individu o des de la societat i, en tot cas, s'utilitzen metodologies tan diferents que no hi ha manera. Crec que l'únic camí es tenir una imatge del que és la naturalesa humana que tingui en compte els dos aspectes simultàniament. Això és el que trobo a faltar. La filosofia de l'home que hi ha darrera del conductisme és certament pobríssima, és una reducció de l'home. Ara, en el cognitivisme tampoc veig una imatge coherent del que és l'home. Vygotski i Wallon tenen una imatge d'un organisme que es fa social a través de la cultura, una imatge més o menys treta del marxisme. Una cosa és que et convenci o no l'explicació, però en tot cas hi ha una concepció de l'home.

M.M. La seva trajectòria en el camp de la psicologia ha estat marcada per diverses influències, encara que mai s'ha declarat partidari incondicional de cap tendència. Quines d'aquestes influències han estat més fructuoses per a vostè?

M.S. Com acabo de dir, Wallon i Vygotski pel seu intent d'unir l'explicació fisiològica amb l'explicació sociològica. Piaget, no pres literalment, sinó per tot el que significa el mètode genètic, que crec que és l'explicació més pròpiament psicològica. Van ser importants per mi alguns llibres que llegia quan era jove, sobretot potser els llibres de Carlota Bühler. Si jo m'hagués d'apuntar amb algú, certament m'apuntaria amb aquesta gent.

M.M. Què pensa de l'eclecticisme, Dr. Siguan?

M.S. Hi ha formes d'eclecticisme que a mi em semblen lamentables, perquè és la incapacitat de prendre postura. Penso en alguns treballs que, sobre un problema determinat, es limiten a anar repassant el que ha dit tothom. Això és molt freqüent. És passa al costat dels problemes i es creu que simplement es pot sumar el que diu l'un i el que diu l'altre. Crec que la gent ha de prendre partit. Ara, a l'inversa, si un és prou intel·ligent se n'adona que no hi ha cap postura que sigui totalment satisfactòria i que aleshores el fet d'apuntar-se amb un autor és realment per estalviar-se de pensar. Crec que la gent s'ha de comprometre, ha d'arribar a postures personals, però al mateix temps ha de tenir prou clarividència per adonar-se que ell no té tota la veritat.

M.M. Des de la seva formació humanista, què pensa del grau d'especialització, i en alguns casos de segmentació, a que està arribant avui en dia la psicologia?

M.S. A mi em sembla malament. Comparteixo allò que deia de l'especialista em sembla que era Ortega. L'especialista és un senyor que sap quasi tot sobre quasi res i acaba sabent tot sobre res. Em sembla que això no és bo

per a la psicologia. Ara bé, això no és només propi de la psicologia. Un tipus de revista com era la Revista de Occidente, on s'escribia de filosofia, de crítica literaria, d'últimes novetats de la física i que tenia un públic més o menys competent en un camp, però capaç d'apreciar això, em sembla que ara ja no existeix.

M.M. Sembla que intenta retornar.

M.S. Hi ha la nostàlgia, però... és un altre temps. En aquest moment surten milers de revistes de psicologia. Això vol dir que ningú és capaç de llegir una revista de psicologia general. Aquest fet té efectes diferents segons el tipus de saber. Per exemple, per algú que es dediqui a la Química aplicada això no és cap inconvenient, perquè els avenços destrueixen en certa forma el que hi havia abans. Però en d'altres tipus de coneixement, on no és mai veritat que es pugui aïllar un trocet de coneixement i on el passat no és mai passat del tot, això porta a coses tan pintoresques com a tornar a descobrir les mateixes coses. Ara, certament és la tendència del temps. Cada vegada més sembla que no cal ensenyar res al batxillerat. No cal aprendre res, cal aprendre a investigar, a tenir curiositat, a passar-ho bé...

Curiosament, malgrat que això respon a un model de la tècnica i de les ciències, en aquests moments sembla que la preocupació per arribar a un model general ve més aviat de la gent que treballa en aquests camps. Hi ha un descobriment de les preguntes eternes a partir de la biologia i de la física. Els psicòlegs, en general, viuen a ran de terra i no veuen més enllà dels nassos quan s'ocupen del comportament humà. Que els biòlegs es preguntin per l'atzar o la necessitat i en canvi la gent que fa psicologia no es preguntin si la vida té un sentit o no, si l'individu n'es conscient o no i fins a quin punt això influeix, certament em resulta sorprenent.

M.M. En aquest sentit, i ara que tenim a sobre de la taula l'elaboració de nous plans d'estudi, encara que sembla difícil parlar avui en dia d'un psicòleg sense adjectius, quin tipus de formació creu vostè que hauria de tenir qualsevol psicòleg?

M.S. (riu) Ja s'enten pel que jo vinc dient que seria una formació bàsica i el més àmplia possible, abans de fer coses especialitzades. D'una banda una formació àmplia en coses que a mi em semblen fonamentals, com biologia, sociologia, lingüística... D'altra banda una formació en psicologia general. El problema en aquest cas no és que ningú no en vulgui aprendre, és que ningú vol ensenyar psicologia general. Diuen que és molt avorrit.

M.M. També lligat amb el moment actual, ens trobem en un procés d'estabilització del professorat a gran escala amb fortes repercussions pel que fa al futur de la Universitat. Criteris de selecció no en falten però, quina és per vostè la principal qualitat que ha de tenir un professor universitari?

M.S. Encara que després cada cas particular és una història, en conjunt d'un professor universitari s'ha de demanar que sigui capaç d'ensenyar i, generalment, això vol dir que li agradi l'ensenyament.

M.M. Això seria per vostè el més important?

M.S. Saber ensenyar és certament molt important per un professor i caldria tenir-ho més en compte del que es fa. Però per ensenyar una cosa previament cal conèixer-la a fons i es clar que aquesta ha de ser la primera

condició. A nivell universitari conèixer a fons una matèria vol dir participar en la seva elaboració, o sigui investigar. Cal tenir en compte així mateix la participació del professor en l'activitat universitària, que inclou tant l'atenció als alumnes, la participació en treballs d'equip, com la col·laboració en les activitats de la institució com a tal. Algú ha d'ocupar-se que els Departaments i les Facultats funcionin.

A les universitats americanes que jo conec, la promoció dels professors, excepte en casos excepcionals, es fa tenint en compte aquests tres factors: la competència científica, demostrada per les investigacions i les publicacions, la competència docent, demostrada per l'opinió dels alumnes i els col·legues, i el nivell de col·laboració en la activitat corporativa, demostrada pel seu treball en càrrecs acadèmics, comissions, etc... Jo diria que a tots aquests factors se'ls atribueix un pes semblant.

Entre nosaltres, com saps molt bé, la selecció i promoció dels professors universitaris s'havia fet fins ara pel procediment clàssic de les oposicions, organitzades pel Ministeri i celebrades a Madrid. A partir de la LRU son les pròpies Universitats les que organitzen els concursos per cobrir les vacants que tenen. Jo sempre havia defensat un major pes de les Universitats a l'hora de triar el seu professorat i això em sembla molt positiu. També em sembla positiu que s'hagin simplificat els exercicis. Però en el poc temps que el nou sistema porta funcionant ja en veiem els inconvenients.

En primer lloc podem notar que s'ha produït un fet paradoxal. Fa anys, quan va començar la anomenada "revolta estudiantil", es va declarar la guerra al catedràtic funcionari i vitalici i al sistema d'oposicions com a mecanisme productor de aquests. La toga estava plena de pols. Ara la lluita ha desembocat en reclamar que tot contracte docent, inclou el primer, tingui efectes definitius. Tot el professorat des del primer dia ha de ser funcionari i vitalici. Probablement, aquest es un fenomen històric, fruit d'unes circumstàncies, que s'hauria produït igualment sense la LRU. El que si cal atribuir en canvi al nou sistema es que ha substituït l'escalafó a nivell estatal per un escalafó informal a l'interior de cada Departament, un escalafó no escrit però conegut i respectat, en el que l'únic criteri es l'antiguitat. Si algú vol entrar que es posi a la cua. El procés d'enclaustrament que així s'està produint, no sols a la nostra Universitat sinó a totes les d'Espanya, jo diria que és suïcida. El contingut de les places i el moment de convocar-les es decideix, no en funció de les necessitats de l'ensenyament, sinó de les conveniències dels aspirants de la casa. I no sols es tanquen files enfront del foraster, sino que el que se'n va un temps a l'estranger per aprendre alguna cosa pot ser que al tornar es trobi la cadira ocupada. Compara aquesta situació amb la que predomina a molts països on es considera normal fer el doctorat en una Universitat diferent de la de origen i on la manera normal de promoció es acceptar una invitació d'una altra Universitat.

M.M. Així doncs vostè creu que actualment tenen preeminència els criteris d'antiguitat més que cap altra cosa.

M.S. Totalment i així no podem anar gaire lluny. Fa temps que penso que això serà una de les coses que més pesarà en els futurs anys. Passaran dues coses, una rigidesa total a partir d'una espècie d'escalafó intern i un

progressiu envelliment, perquè ha entrat molta gent de cop i durant uns anys no entrarà gairebé ningú. Un envelliment col·lectiu no és bo. Es bo quan uns son grans i n'hi ha uns de joves. D'aquí uns anys hi tornarà a haver una pressió escolar i de gent jove que no troben lloc que pot ser molt violenta. D'aquí 15 anys a la nostra Facultat hi haurà les mateixes persones, però 15 anys més vells. Doncs el panorama no és entusiasmador, no? (riu).

Seria exagerat donar totes les culpes a la nova llei. És evident que la llei s'està utilitzant malament, però això passa amb totes les lleis i no és solució proposar substituir la llei actual per una altra que també podrà deformar-se. La selecció i promoció del professorat universitari depèn en definitiva de la vitalitat de la pròpia Universitat i en primer lloc dels Departaments. Un Departament amb un Cap a la alçada de la seva tasca, amb un equip de treball actiu i il·lusionat, atreu a gent de qualitat que, si no es cansen abans, acabaran per trobar un lloc estable aquí o en un altre lloc. Un Departament amb Caps mediocres, dividit per lluites internes o simplement vegetant, atreu a gent mediocre que, sigui quina sigui la normativa vigent, acabarà eternitzant-se. Crec que això és el més important que es pot dir sobre aquest tema, que sempre m'ha preocupat o potser millor apassionat.

M.M. Canviant de tema, vostè com a Cap de Departament i coordinador de la Secció de Psicologia ha viscut de prop el creixement del nombre de professors i alumnes des del petit nucli inicial. Segons ha dit moltes vegades, una de les seves màximes preocupacions ha estat l'aconseguir un ambient de tolerància i cordialitat que fes possible la tasca universitària. Decebut o optimista en aquest sentit?

M.S. És molt complicat, però voldria no escapar-me. El que jo penso és que els Departaments universitaris, com tots els llocs de treball, no es pot imaginar que siguin una mena de paradís. Amb molta freqüència s'ha de posar a la direcció de la Universitat i dels Departaments gent que no han nascut per fer de director. Un gran savi pot ser un gran savi, però pot ser que no tingui les més elementals virtuts de direcció. Així com abans deia que em sembla que entenc quins han de ser els criteris per la promoció del professorat universitari, no et sabria dir quin és el bon sistema per a triar Caps de Departament, en part perquè s'han de triar entre la gent que ja es troba allà.

Això com a primera observació, per no fer-nos gaires il·lusions. D'altra banda, aquests han estat uns anys molt competitiu, molt durs. És evident que a la nostra Facultat, com a qualsevol Facultat, les diferències d'estil entre un Departament i un altre son molt grans. Aquestes diferències són més grans entre Departaments que no pas entre Facultat i Facultat. Jo tinc una sort i és que he pogut mantenir la direcció de l'ICE amb un estil coherent, en el que em trobo molt bé i és el que considero que hauria de ser l'estil de la Universitat. Ara, no a tot arreu funciona així.

M.M. Vostè, Dr. Siguan, és una persona molt poc propensa a queixar-se, però a més és una persona que rebutja de manera bastant dràstica els planys dels altres. Per què aquesta actitud?

M.S. Jo crec que tinc una gran tendència a atendre, escoltar i fins i tot a consolar als que se m'acosten i tinc la impressió que estan demanant ajuda. L'últim alumne que ve a l'hora més intempestiva jo l'escolto. Ara bé, reconec

que hi ha individus que son molt pesats i m'ataquen els nervis. Jo tinc poca tolerància amb la gent que en un clima competitiu son obsessius i creuen que el seu problema és el més important. No és el meu estil. Vostè fa oposicions, doncs molt bé. I què pot passar? Que les perdi? Doncs ja en farà unes altres. Amb la gent que posa el seu problema personal pel davant de tot reconec que tinc poca corretja.

M.M. En una Universitat endèmicament desprovista de mitjans es pot dir que vostè sempre ha acabat treient pa de sota les pedres per a dur a terme els seus projectes. Quin ha estat el secret?

M.S. Hi ha qui pensa que per arribar a fer coses a la Universitat o a qualsevol altre lloc cal ser un intrigant o cal conèixer a fons els reglaments i saber aprofitar-los. En la mesura en que un es pot jutjar a si mateix, jo diria que aquest no és el meu cas. No crec tenir cap secret, però si hagués de aconsellar a algú jo li diria que per fer coses el primer que cal és tenir idees, tenir projectes i tenir molta il·lusió per realitzar-los. Sense projectes i sense il·lusions no hi ha res a fer. Però a més els projectes han de ser audaçs i realistes, o si vols intel·ligents. S'ha de saber en cada moment el que és realitzable i el que és utòpic, el que té actualitat i el que no interessarà ningú. Cal tenir també una certa audàcia, no tenir por d'assumir responsabilitats, trobar col·laboradors a qui se'ls pugui encomanar la il·lusió i, malgrat els col·laboradors, estar disposat a fer-ho tot personalment, inclús fregar el terra si cal. I sobre tot no desanimar-se. Si una cosa no s'aconsegueix, oblidar-la i començar-ne una altra. És clar que l'experiència que donen els anys també compta. Jo que el dia que vaig ingressar com a alumne era el més jove de tota la Universitat, he arribat a ser un dels més vells i potser un dels que la coneix millor.

M.M. A vegades se l'acusa de "polític", de no comprometre's davant els conflictes, de nedar i saber guardar la roba. Hi està d'acord?

M.S. Es veritat, tinc una certa capacitat de supervivència i, d'altra banda, si és polític fer les coses d'una manera equilibrada i tenir en compte els diferents punts de vista... Mira, per exemple, vaig ser nomenat director de l'ICE i al cap de cinc anys era ja el director d'ICE més antic de l'Estat espanyol i encara ho soc. Ser director de l'ICE depèn del Rector i des d'aleshores he conegut set Rectors, cada un ben diferent i amb tots m'he entès i he col·laborat. Si això vol dir ser polític, d'acord. Però constí que mai he deixat de fer el que m'ha semblat bé o de dir el que he pensat, cosa que m'ha permès mantenir la independència.

Recorda que en la època de la transició vaig ser Vice-rector amb el Rector Badia i vaig preparar un informe sobre els problemes de l'alumnat. Va resultar tant impopular, que durant dos mesos hi varen haver manifestacions quotidianes i violentes al carrer contra "l'informe Siguan" i jo sempre vaig donar la cara. Es cert que rellegit avui, quan tot el que deia l'informe s'ha complert o s'ha posat en pràctica, sembla molt fàcil, però aleshores dir-ho equivalia a jugar-se almenys el prestigi i el càrrec.

Quant als problemes de la llengua a l'ensenyament, un tema del que m'he preocupat sovint, mai he deixat de dir el que pensava i a vegades dir-ho m'ha resultat força incòmode. Es cert que els meus punts de vista en general

són equilibrats i raonables, però de vegades cal una bona dosi d'audàcia per atrevir-se a ser objectiu.

M.M. En la seva vida professional ha estat voltat de persones que han col·laborat en la seva tasca i que li han estat i li són particularment fidels al llarg dels anys, cosa no gaire habitual. A què creu que es degut?

M.S. Si d'alguna cosa em puc envanir en la meua vida i si d'alguna cosa estic agraït és d'aquesta. Sempre he trobat bons col·laboradors. El secret no el sé, però suposo que és que mai se m'ha acudit utilitzar-los en profit propi i tampoc mai els he donat la impressió de que si treballaven amb mi els ajudaria a pujar. A la llarga acaba establint-se una relació afectiva i entenc que la fidelitat és el resultat d'una certa identificació moral. Però la col·laboració comença compartint una tasca comuna i la il·lusió per realitzar-la, fixant uns objectius i respectant al màxim l'autonomia de cada individu.

M.M. Està d'acord en que moltes d'aquestes persones són dones?

M.S. No sé si són moltes o poques, però si bastants. La raó? M'és difícil donar-la. Probablement perquè tinc una gran simpatia per les senyores i al mateix temps tinc un mínim de masclista. No espero que es converteixin en persones al meu servei. En els nostres ambients es freqüent trobar el professor o l'investigador que té al voltant algunes col·laboradores que l'admiro i treballen per ell en una mena d'esclavitud intel·lectual. Jo diria que no és el meu cas. La major part de les meves col·laboradores han estat dones de personalitat forta, que no haurien acceptat jugar aquest joc.

M.M. Dr. Siguan, ha conseguit compaginar la seva vida professional i la seva vida privada?

M.S. ¡Santo Cielo! Quina pregunta! Doncs sí, però una cosa així no s'aconsegueix sol. Tinc la sort de tenir una dona amb la que m'entenc molt bé i que no ha interferit en la meua vida professional, no ha volgut intervenir-hi i m'ha donat un màxim de comoditat, de manera que el mèrit en bona part és seu.

Es cert que jo tinc també una bona qualitat com a marit i és que no porto a casa els maldecaps de la feina. La veritat és que els problemes per greus que siguin no m'angoixen i que en tinc prou amb agafar una novel·la o pujar a un tren o un avió per canviar de pel·lícula i deixar enrera les preocupacions. A més tinc el meu refugi d'Eivissa. El paisatge que allà m'envolta el tinc tan contemplat i assimilat que en tinc prou amb recordar-lo per sentir-me en pau.

M.M. Quina creu que és la seva principal virtut pública?

M.S. Que sé jo! Potser l'interessar-me per tot, potser les ganes de fer coses, de fet no paro mai. Potser també el que sempre procuri la col·laboració i la concòrdia. No acostumo a donar cops de colze, però això no és cap mèrit, es que em varen fabricar així. Si veig un autobús deixo sempre que passin els altres, jo pujo l'últim. Diguem que em fa mandra barallar-me.

M.M. El seu vici privat més important, Dr. Siguan?

M.S. Probablement, les virtuts i els vicis son dues cares d'una mateixa persona. Interessar-se per tot es pot considerar una qualitat positiva, signe de riquesa personal, i es pot considerar també mostra de dispersió i de superficialitat. La facilitat per deixar de banda les preocupacions pot demostrar

salut mental, però també pot arribar a ser irresponsabilitat. Penso que qualsevol característica d'un individu, quan es molt acusada, pot considerar-se com una qualitat o un defecte segons les circumstàncies i les perspectives des de les que es contempli.

M.M. Vostè ha dit que cadascú és fill del seu temps i del seu lloc i ha de lluitar les seves batalles, les seves i no les del veí. Dr. Siguan, quines han estat i són les seves batalles?

M.S. He lluitat tantes batalletes, que suposo que la meua vida no dóna de vegades una impressió de continuïtat. Durant la guerra vaig ser un temps secretari general de la FNEC i a continuació vaig estar al front en una unitat d'anarquistes valencians, res menys que el que quedava de la mítica Columna de Hierro. Vaig fer la Tesi doctoral sobre mística medieval, però a continuació em vaig inclinar per la psicologia. Durant uns anys em vaig dedicar intensament a la psicologia social i del treball i després ho vaig deixar per la psicolingüística. En considero català com el que més, però em vaig casar a Marburg i tots els meus fills han nascut a Madrid. Jo em sento tan poc estrany a Nova York com a Moscou, per no dir a París o qualsevol altre lloc on he residit una temporada. Durant un temps era considerat proper a l'Opus i fins i tot un llibre que en el seu dia fou molt conegut em contava entre els membres numeraris. Anys més tard se'm clasificava com a "company de viatge" del Partit Comunista, quan la veritat es que soc biològicament incapaç d'afiliar-me a cap grup, i no diguem a grups tant exigents com aquests.

Bé, "jo m'entenc i ballo sol" que deia l'altre, i des de la meua pròpia perspectiva em considero prou coherent, però em caldria molta estona per explicar-ho i no sé si me'n sortiria. Ara, almenys hi ha un aspecte en el que jo diria que la meua coherència es visible i fins i tot palpable. Si alguna cosa en la meua vida he intentat fer, he intentat fer bé i em sento identificat és amb la tasca d'ensenyar i més concretament amb el ser professor universitari. Ja sé que el que dic no és gaire popular i que els professors universitaris acostumen a preferir recolzar els seu prestigi en el fet que són investigadors. Per mi la tasca universitària, les classes i també la recerca, és en primer lloc una relació personal del mestre i els deixebles i una realització personal. La tasca docent és una obra col·lectiva, un servei a la societat de la que formem part i també una continuïtat que s'extén al llarg del temps. Sempre he tingut la impressió que ensenyant continuava la tasca d'uns homes que un dia foren els meus mestres i que fent-ho al mateix temps pagava el deute als que m'havien precedit i obria el camí als que un dia em succeïrien.

Així doncs, en l'ordre professional, la meua batalla ha estat ser professor universitari i específicament de la Universitat de Barcelona. El batxillerat que en el meu temps es començava als 11 anys el vaig fer a l'Institut Balmes, que aleshores s'allotjava al mateix edifici de la Universitat. El claustre de Lletres i el de Ciències, el Paranimf i el jardí em són familiars pràcticament des de la infància. Quan Psicologia es va traslladar a la Diagonal, com a director de l'ICE he continuat anant gairebé cada dia a la plaça de la Universitat. Tenia 19 anys quan al Paranimf vaig inaugurar el primer congrés de la FNEC. Cinquanta anys després al mateix Paranimf he rebut la medalla de

catedràtic jubilat. Tota la vida donant voltes al mateix paisatge i al mateix edifici... i si un dia no tinc altra cosa a fer-hi, suposo que em posaré a vendre cacahuets a la porta.

M.M. A les persones que hem estat al seu voltant al llarg d'aquests anys la seva actuació ens ha deixat la imatge d'una persona que feia realment el que volia fer i que disfrutava fent el que feia. Veritat o no?

M.S. Es veritat. Amb això no vull dir que sigui un tranquil o un fresc. Soc conscient de les meves limitacions. Quan era adolescent em feien patir molt, però vaig tenir la sort de fer les paus amb mí mateix i amb el lloc i el temps que m'havia tocat viure. Vaig decidir aprofitar el que tinc i disfrutar del que puc fer. Jo comparteixo una frase que vaig sentir a un professor, que deia amb admiració "em deixen donar classes i damunt em paguen"...

M.M. Si així no t'ho passes bé...

M.S. Doncs sí, m'ho passo bé i pel meu gust no em jubilaria. No sé imaginar una feina millor que estar a la Universitat. Pots treballar en el que t'agrada, tens una llibertat gairebé absoluta i estàs tota la vida en contacte amb gent jove. Que més vols?

Barcelona, juny 1986